

Journal of Social Sciences and Education

Evaluation of Geography Teaching in Social Studies According to The Views of Academicians and Teachers

Mesut Kot¹

Ministry of Education, Çiğli Middle school, Dulkadiroğlu/Kahramanmaraş

Esin Özcan²

Bolu Abant İzzet Baysal University, Education Faculty, Department of Social Sciences and Turkish Education

ABSTRACT

This research was carried out to examine the teaching of geography subjects in the Social Studies course in accordance with the views of academicians and teachers and to offer solutions. The study group of this research consists of social studies teachers and social studies educators who have served in Turkey between the years 2014-2015. The research is a delphi study completed in three sessions. Delphi techniques are studies aiming to reach a consensus on the items evaluated in which the same questionnaire is sent more than once to an expert group and in which the experts are informed about the evaluations made at the end of each session. In the first stage of the study, the questionnaire consisting of open-ended questions prepared by expert opinion was applied to 52 people, 38 of which were teachers and 14 of them were academicians. Content analysis of the answers of the participants was done and the second round delphi survey was formed. This questionnaire was prepared according to 7-point Likert scale and sent to the participants who evaluated the first-round Delphi questionnaire. A total of 29 participants returned. The first quarter, third quarter, median and width values of each of the items of the second round delphi survey were calculated. In this way, the third survey was formed. This questionnaire was sent to the participants and their evaluations were provided. A total of 21 participants returned. According to the results of the third survey, it was observed that there was a great deal of agreement between the participants and the study was terminated. As a result of the research, Social Studies Teachers and Social Studies Educators find that geography education is partly adequate and insufficient in Turkey. As the reasons for this, they showed that not using travel observation technique and appropriate materials, preferring teacher-centered practices, failure in concretization of subjects, having rote-learning based education understanding, lack of methods and techniques used and the geography program is detached from the international dimension and everyday life.

KeyWords: The social sciences, the delphi technique, the geography education.

ARTICLE INFO

Received: 11.04.2019

Revision received:
29.09.2019

Accepted: 30.04.2019

Published online:
20.05.2019

¹Corresponding author: Social Studies Teacher mesutkott@gmail.com

0 554 875 2961

² Dr. esinozcan@ibu.edu.tr

374 254 10 00-1673

Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafya Öğretiminin Akademisyenler ve Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*

Mesut Kot¹

Milli Eğitim Bakanlığı, Çiğli Ortaokulu, Dulkadiroğlu/Kahramanmaraş

Esin Özcan²

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü

ÖZET

Bu araştırma, sosyal bilgiler dersinde coğrafya konularının öğretiminin akademisyenler ve öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda incelenmesi ve çözüm önerileri sunmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 yılları arasında Türkiye’de görev yapmakta olan sosyal bilgiler öğretmenleri ve sosyal bilgiler eğitimcileri oluşturmaktadır. Araştırma üç oturumda tamamlanan bir delphi çalışmasıdır. Delphi çalışmaları; aynı anketin bir uzman grubuna birden fazla gönderildiği, her oturum sonunda uzmanların yapılan değerlendirmeler konusunda bilgilendirildiği ve değerlendirilen maddeler üzerinde bir uzlaşmaya varılmasını amaçlayan çalışmalardır. Araştırmanın birinci turunda uzman görüşü alınarak hazırlanan açık uçlu sorulardan oluşan anket, 38’i öğretmen, 14’ü akademisyen olmak üzere toplamda 52 kişiye uygulanmıştır. Katılımcıların sorulara verdikleri cevapların içerik analizi yapılmış ve ikinci tur delphi anketi oluşturulmuştur. Bu anket 7’li likert ölçeğine göre hazırlanmış ve birinci tur delphi anketini değerlendiren katılımcılara gönderilmiştir. Toplamda 29 katılımcı geri dönüş yapmıştır. İkinci tur delphi anketinin maddelerinin her birinin birinci çeyrek, üçüncü çeyrek, medyan ve genişlik değerleri hesaplanmıştır. Bu şekilde üçüncü anket oluşturulmuştur. Bu anket katılımcılara tekrar gönderilerek değerlendirmeleri sağlanmıştır. Toplamda 21 katılımcı geri dönüş yapmıştır. Üçüncü anket sonuçlarına göre katılımcılar arasında büyük oranda görüş birliği sağlandığı gözlenmiş ve çalışma sonlandırılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmenleri ve sosyal bilgilere eğitimcileri Türkiye’de coğrafya eğitimini kısmen yeterli ve yetersiz bulmaktadır. Bunun nedenleri olarak; gezi gözlem tekniğinin ve uygun materyallerin kullanılmaması, öğretmen merkezli uygulamaların tercih edilmesi, konuların somutlaştırılmaması ve ezberci eğitim anlayışının olması, kullanılan yöntem ve tekniklerin yetersiz oluşu, coğrafya programının uluslararası boyuttan ve günlük hayattan kopuk olmasını göstermişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, coğrafya eğitimi, delphi tekniği

MAKALE BİLGİSİ

Alınma Tarihi:
11.04.2019
Düzeltilmiş hali alınma tarihi: 29.04.2019.
Kabul Edilme Tarihi:
30.04.2019
Çevrimiçi yayınlanma tarihi: 20.05.2019

Sorumlu yazar iletişim bilgileri:

Sosyal Bilgiler Öğretmeni mesutkott@gmail.com

0 554 875 2961

¹ Dr. esinozcan@ibu.edu.tr

374 254 10 00-1673

1.GİRİŞ

21. yüzyılda dünya, bilim ve teknoloji alanında hızlı değişimlerin yaşandığı bir süreç içersine girmiştir. Toplumların dünyadaki bu hızlı değişime ayak uydurabilmeleri için eğitim sistemlerini sürekli geliştirmeleri ve çağın gerektirdiği bilgi ve donanıma sahip bireyleri yetiştirmeleri son derece önemlidir. Gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerine bakıldığında eğitim bilgi aktarmadan ziyade bireylere karşılaştığı sorunları çözme becerisi kazandırmakta ve onları yaşama hazırlamaktadır. Eğitim sayesinde bireylerin ihtiyaçları ile toplum beklentileri arasında bir denge sağlanmaktadır.

Sosyal bilgiler, bireyin toplumda var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olmak amacıyla farklı disiplinlerin bir araya gelmesiyle şekillenmiş disiplinlerarası bir ilköğretim dersi. Sosyal bilgiler öğretiminin temel amaçları geleceğin etkin yurttaşlarında karar verme ve problem çözme becerilerinin geliştirilmesidir (Barth ve Demirtaş 1997).İlköğretim çağındaki öğrencilerin, sosyal olay ve olguları toplu olarak görüp anladıkları düşünülerek sosyal bilim dallarının sosyal bilgiler konularında bütünleşmiş olarak öğretilmesi amaçlanmıştır. Sosyal bilgiler kapsamında, coğrafya, tarih, psikoloji, sosyoloji, siyaset, ahlak, antropoloji, hukuk, uluslararası ilişkiler, vb. sosyal bilimler kapsamına giren bütün dersleri bulmak mümkündür.

Türkiye’de coğrafya öğretimi ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde devam etmektedir. Yapılan araştırmalar bu eğitim basamaklarında öğrenim gören bireylerin, yeterli coğrafi bilgi ve donanımla mezun olamadıklarını göstermektedir. Akınoğlu ve Bakır (2003)’ın yaptığı araştırmaya göre coğrafya öğrencilerin ilgi alanları arasında son sıralarda gelmektedir. Bunun nedenlerinin başında okullarda coğrafya derslerinin diğer dersler gibi ezbere dayalı olarak işlenmesi gelmektedir (Sekin, Ünlü 2002). Demirkaya ve Karacan (2016)’ın yaptığı araştırmada öğrencilerin kendilerine yöneltilen kavramları ders kitaplarında gördükleri gibi ifade etmeye çalıştıkları fark edilmiştir. Bu durum öğrencilerin bilgileri öğrenmek yerine ezberlemeye çalıştığını göstermektedir.

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Sosyal bilgiler dersinde coğrafya konuları 4. sınıftan başlayarak 7. sınıfa kadar devam etmektedir. Öğrencilerin küçük yaşlardan itibaren içinde yaşadığı doğayı ve onun işleyişini tanımaya başlaması sürdürülebilir bir çevre bilinci kazanmaları açısından son derece önemlidir. Bu bilinci kazanabilmeleri için öğretmenlerin programda belirtilen kazanımları tam ve doğru olarak öğrencilere kazandırmaları gerekmektedir. Bu araştırma sosyal bilgilerin mantığına uygun şekilde coğrafya konularını öğretirken dikkat edilmesi gerekenlerin neler olduğunu sosyal bilgiler öğretmenleri ve sosyal bilgiler eğitimcilerinin görüşleriyle ortaya koymak için yapılmıştır. Şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler eğitimcilerinin ve öğretmenlerinin coğrafya öğretimine yönelik görüşleri nelerdir?
2. Sosyal bilgiler eğitimcilerinin ve öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde coğrafyaya yönelik görüşleri nelerdir?
3. Sosyal bilgiler eğitimcilerinin ve öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde coğrafya konularını verirken karşılaşılan sorunlara ve önerilere yönelik görüşleri nelerdir?

Benzer bir araştırmada Gençtürk, E. Akbaş, Y. (2013) sosyal bilgiler öğretmenliği coğrafya alan standartlarını delphi çalışması ile belirlemeye çalışmıştır. İlgili çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin 6 tema, 17 kategori 76 maddeden oluşan yeterliliğe sahip olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmada farklı olarak akademisyenlerle birlikte sosyal bilgiler öğretmenleri de çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçların ilgili

alandaki eğitim veren öğretmenlere ve akademisyenlere coğrafya öğretiminde yardımcı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca sosyal bilgiler dersinde coğrafya konularının öğretimiyle ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, delphi tekniğine pek yer verilmediği görülmektedir. Bu anlamda da yapılan bu araştırmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.YÖNTEM

Sosyal bilgiler dersinde coğrafya konularının öğretiminin akademisyenler ve öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda incelenmesi ve çözümlenmesi amaçlanan bu araştırmada nitel araştırma modellerinden durum çalışması kullanılmıştır. McMillan, (2000; akt. Büyüköztürk vd. 2012) durum çalışmalarını bir ya da daha fazla olayın, ortamın, programın, sosyal grubun ya da birbirine bağlı sistemlerin derinlemesine incelendiği yöntem olarak tanımlamaktadır. Araştırmada var olan durumu ortaya koymak amaçlandığından bu model seçilmiştir. Bunun için öncelikle sosyal bilgiler dersinde coğrafya konularının öğretimi, tüm boyutlarıyla tek tek ele alınmış, bu boyutlar betimlenmiş ve alanyazındaki araştırmalarla desteklenerek yorumlanmıştır.

2.1. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim-öğretim yılında üniversitelerin Sosyal Bilimler Eğitimi, alanında çalışan akademisyenler ve sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Bu araştırmada, örnekleme yöntemi olarak Amaçlı veya Olasılık Dışı Örnekleme yöntemlerinden olan “Maksimum Çeşitlilik Örnekleme” kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemindeki amaç, çeşitliliği sağlamak yoluyla evrene genelleme yapmak değil, çeşitlilik arz eden durumlar arasında ne tür ortaklıkların ve benzerliklerin var olduğunu bulmaktır (Şimşek ve Yıldırım, 2004).

Araştırmanın üç turunda da uygulanan ankete katılan uzmanların kişisel özelliklerine bakıldığında (Tablo 1.) erkeklerin çoğunlukta olduğunu görülmektedir (%66,5). Uzmanların mesleki deneyimleri çoğunluklu olarak 1-5 yıl arasındadır (%76,1). Araştırmaya katılan uzmanların unvanlarına baktığımızda akademisyenler arasında en fazla öğretim görevlisi doktor (%23,8) bulunmaktadır. Katılımcıların içinde profesör unvanına sahip akademisyen bulunmamaktadır.

Tablo 1. Anketlere Katılanların Kişisel Özellikleri

		BDA		İDA		ÜDA	
		f	%	f	%	f	%
Cinsiyete Göre Dağılım	Kadın	18	34,6	8	27,6	7	33,5
	Erkek	34	65,4	21	72,4	14	66,5
Mesleki Kıdeme Göre Dağılım	1-5 yıl	40	76,9	19	65,6	16	76,1
	6-10 yıl	5	9,7	4	13,8	2	9,5
	11-15 yıl	3	5,8	3	10,3	1	4,8
	16-20 yıl	2	3,8	2	6,9	1	4,8
	21-25 yıl	1	1,9	1	3,5	1	4,8
	26 yıl +	1	1,9	-	0,0	-	0,0
Unvana Göre Dağılım	Prof. Dr.	-	0,0	-	0,0	-	0,0
	Doç. Dr.	1	1,9	1	3,5	1	4,8
	Öğ. Gör. Dr.	7	13,5	5	17,2	5	23,8
	Arş. Gör.	6	11,5	1	3,5	1	4,8
	Sosyal Bilgiler Öğrt.	38	73,1	22	75,9	14	66,5
Toplam		52	100,0	29	100,0	21	100,0

2.2. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmada veri toplama tekniği olarak delphi tekniği kullanılmıştır. Delphi tekniği genellikle nitel araştırma yöntemleri içerisinde değerlendirilmektedir ve doğası gereği büyük ölçüde nitel bir yöntemdir. Araştırma verilerini elde etmek için uzman görüşleri kullanıldığından, elde edilen veriler de öznedir. Bu açıdan, verilerin analiz edilmesinde bazı nicel yöntemler kullanılsa bile nitel bir yöntem olarak değerlendirilmesi daha uygundur (Wiersma ve Jurs, 2005; akt. Kocdar-Aydın, 2013).

Delphi tekniği tartışmaya açık olan konular üzerinde bir uzlaşmaya varmak amacıyla çok dikkatlice hazırlanan anketler vasıtasıyla geleneksel yaklaşımların (yüz yüze tartışma) yerine kullanılan bir tekniktir. Delphi tekniği ile özellikle farklı yerlerde yaşayan uzmanların aynı çatı altında toplanıp, daha önceden belirlenmiş konuları tartışmaları ve fikirlerini sunmaları mümkün olmaktadır. Delphi tekniği, komisyon çalışmalarında çoğunluğun fikirlerini aleni şekilde etkileyen baskın olan tarafı elimine ederek, ikna etmek, aldatma ve gönülsüzlük gibi psikolojik faktörlerin etkisini azaltması nedeniyle eğitim araştırmalarında kullanılmaktadır (Helmer,1966; akt; Gençtürk-Akbaş, 2013).

Araştırma delphi tekniği ile uzman kişilerin görüşlerine başvurularak yürütülmüştür. Araştırmaya katılanlar birbirinden farklı deneyim ve bilgi seviyesine sahip uzman kişilerdir. Birinci tur anketi hazırlanmadan önce literatür taraması yapılmış ve ilgili araştırmalar incelenmiştir. Daha sonra delphi tekniğinin kullanıldığı araştırmalar incelenmiş ve teknik hakkında yeterli bilgi birikimi sağlanmıştır. Bu şekilde birinci tur anketi hazırlanmış ve katılımcılara mail yoluyla ulaştırılmış ya da elden teslim edilmiştir. Birinci delphi uygulamasında katılımcıların belirttiği görüşler maddeler halinde sıralanmıştır. Gelen cevaplar arasında binişik olan görüşler ayıklanmıştır. İçerik analizi yöntemlerinden kategorisel analiz yapılmış ve bu şekilde oluşturulmuş anket formu niteliğinde olan İkinci delphi anketi hazırlanmıştır. İçerik analizi belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2012). Kategori analizi belirlenen kategorilerin frekans analizine tabi tutulmasıdır (Bilgin, 2006; akt. Kol, 2014). Bu ölçekleme formu kolaylıkla yanıtlanabilecek 7'li likert tipi ölçek maddeleriyle hazırlanmıştır. Ölçek üzerinde "1" Tamamen Katılıyorum, "7" Kesinlikle Katılmıyorum düşüncesini ifade edecek şekilde düzenlenmiştir. Delphi tekniği ile hazırlanan anketlerde üçüncü tur anketi hazırlanırken ikinci tur sonunda elde edilen verilerin medyan, birinci çeyrek, üçüncü çeyrek, genişlik hesaplamaların ankete eklenmesi gerekir. Bu şekilde üçüncü tur anketi elde edilmiş olur. Üçüncü tur anketi hazırlandıktan sonra akademisyenlerden ve öğretmenlerden uzman görüşü alınmıştır. Öğretmenlerin istatistiklerin açıklaması olmasına rağmen anketi anlamlandırmada zorluk çektikleri gözlenmiştir ve bu yüzden ek olarak yüzdeler de ankete eklenmiştir. Bu üçüncü ankette ikinci ankette verilen cevapların istatistikleri de dikkate alınarak tekrar gözden geçirilmesi istenmiştir. Üçüncü delphi anketi sonucunda uzlaşma çoğunlukla sağlanmış ve çalışma sonlandırılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmaya katılan katılımcılara gönderilen ardışık anketlere verilen cevaplardan elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Elde edilen veriler araştırma sırasına göre işlenmiş ve çalışmada bu şekilde yer almıştır.

3.1. Birinci Delphi Anketi İle İlgili Bulgular

BDA'da katılımcılara yöneltilmiş iki açık uçlu soruya verilen cevaplar bu bölümde birleştirilerek analiz edilmiştir. BDA incelendiğinde (Tablo 2.) en fazla görüşün öğrenme öğretme süreci ile ilgili olduğu görülmektedir (%42,0). İkinci en fazla görüş ise öğretim programı başlığı altında toplanmıştır (%16,0). En az görüş ise öğrenme öğretme süreci (%4,0) ve akademisyen durumu ile ilgilidir (%4,0).

Tablo 2. BDA'ya Verilen Cevapların Kategorilere Göre Dağılımları

Boyutlar ve alt boyutlar	f	%
I. Boyut: Coğrafya Öğretimine Yönelik Görüşler		
1. Ölçme de değerlendirme	3	6,0
2. Öğrenme-öğretme süreci	21	42,0
II. Boyut: Sosyal Bilgiler Öğretiminde Coğrafyaya Yönelik Görüşler		
1. Öğretim programı	8	16,0
2. Öğrenme-öğretme süreci	2	4,0
3. Ders kitabı	3	6,0
III. Boyut: Coğrafya Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Görüşler		
1. Öğrenme-öğretme süreci	5	10,0
2. Coğrafyaya bakış açısı	3	6,0
3. Öğretmen eğitimi	3	6,0
4. Akademisyen durumu	2	4,0
Toplam	50	100,0

BDA'da tekrar eden kavramları toplu olarak görebilmek için kavramlar kategorilere ayrılmadan ele alınmıştır (Tablo 3.). Katılımcıların en fazla belirttiği kavram materyal kullanımınıdır (%10,3). İkinci en fazla tekrar eden kavram ise somutlaştırmadır (%9,4).

Tablo 3. BDA'ya Verilen Cevapların Kategorileştirilmemiş Hali

Maddeler	f	%
1 Materyal kullanımı	32	10,7
2 Somutlaştırma	29	9,6
3 Gezi-gözlem	28	9,3
4 Günlük hayata uyarlama	17	5,7
5 Yakından uzağa ilkesi	16	5,3
6 Ezber	14	4,7
7 Çağdaş öğretim yöntemleri	12	4,0
8 Hazırbulunmuşluk	12	4,0
9 Coğrafya laboratuvarı	9	3,0
10 Disiplinlerarası ilişki	9	3,0
11 Konu içeriği	8	2,7
12 Ders saati	6	2,0
13 Sorun çözme becerisi	6	2,0
14 Görsellik	6	2,0
15 Sosyal bilgiler laboratuvarı	5	1,7
16 Yaparak yaşayarak öğrenme	5	1,7
17 Yeterli donanımla yetiştirme	5	1,7
18 Geleneksel öğretim	5	1,7

19	Merak oluşturma	4	1,3
20	Neden sonuç ilişkisi	4	1,3
21	Öğrenci merkezli eğitim	4	1,3
22	Coğrafyayı sevdirmeye	4	1,3
23	Bilgi yetersizliği	4	1,3
24	Diğer	57	19,0
Toplam		301	100,0

Aşağıda katılımcıların belirttiği görüşlerden direkt alıntı yapılmıştır. Her bir katılımcıya K1-K52 arası numara verilmiştir. **K2**'ye göre Türkiye'de coğrafya öğretiminin yetersiz olmasının nedenleri arasında derslerde geleneksel yöntemlerin kullanılması ve materyal eksikliğinden dolayı bazı yöntem ve tekniklerin kullanılmaması gelmektedir: *“Türkiye’de coğrafya öğretiminde daha çok geleneksel öğretim yöntemlerinin kullanılması bunun yanında öğretmenlerin sınıflarında uygulamak isteyip de çeşitli nedenlerden dolayı uygulayamadıkları yöntemlerin var olması okullardaki maddi yetersizlikler ve okullar arasındaki fırsat eşitsizliği. Çoğu öğretmenin öğrenmeye kapalı olması alanındaki güncel bilgi ve yayınları takip etmemesi. Ders sürelerinin materyalle ders işleyecek kadar yeterli olmaması gibi sebeplerden ötürü sosyal bilgiler dersinde coğrafya konularının öğretimi yeterli olmamaktadır”*. Başka bir katılımcıya göre ise materyal kullanımının yeterli olmaması öğretmen kaynaklıdır: *“Materyal kullanımı çoğu sosyal bilgiler öğretmeni için sadece bir Türkiye fiziki haritası olarak algılanıyor. Eğitimciler kendilerini geliştirmiyor. Bu genelleme içerisinde istisna sayılabilecek eğitimcilerde yok değildir (K24)”*.

Katılımcıların üzerinde sıklıkla durduğu kavramlardan birisi de somutlaştırmadır. Öğrencinin yaşı gereği bazı konular soyut kalabilmekte ve öğrenci konuyu anlamakta zorluk çekmektedir: *“Coğrafya konuları anlatılırken somutlandırılarak anlatılmalıdır. Coğrafyada bazı konular çocuklar açısından soyut kalabilmektedir. Özellikle paralel meridyen gibi konular anlatılırken çocuklar açısından somutlanmalıdır(K7)”*. Başka bir katılımcı ise şöyle görüş belirtmiştir: *“Coğrafya konularında somutlaştırma dersin daha eğlenceli hale gelmesini sağlamak ve dersin öğretimini kalıcı hale getirmektedir. Dağların denize dik ve paralel uzanışı drama yöntemiyle anlatılabilir, yeryüzü şekilleri anlatılırken, doğal afetler gibi konularda drama, gösterim yöntemi dersi kalıcı hale getirebilir. Ders ile ilgili videolar, gösterilebilir. Madenler konusu gibi konularda bazı madenler sınıfa getirerek öğrenciye gösterilebilir, incelemesi sağlanabilir. Bu yapılmadığında hem öğrenci derste sıkılmakta hem de öğrenme istenilen düzeyde olamamaktadır(K9)”*.

Katılımcılara göre coğrafya öğretiminde önemli bir yere sahip olan alan gezileri yeterince uygulanamamaktadır: *“Gezi gözlem tekniğinin coğrafya öğretimindeki olumlu etkisi herkes tarafından kabul edilse de teknik çoğu öğretmen tarafından kullanılmamaktadır. Bunun nedenleri sosyal bilgiler programının yoğunluğu ve mevzuatın esnek olmamasıdır. “Gezi çalışmalarının daha sık yapılmasının öngören içerik ve planlamalar sağlanmalıdır. Ancak bunun önündeki en büyük engel mevzuatın ve bürokrasinin eğitimcileri sorumluluk almaktan alıkoyacak düzeyde ayrıntılı düzenlenmiş olmasıdır. Eğitimciler haklı olarak öğrencileri gezilere götürmemektedirler (K16)”*.

Eğitiminin nihai amacı bireyi hayata hazırlamaktır. Derslerin günlük hayatla ilişkilendirilerek anlatılması, öğrencilerin öğrendikleri konunun nerede, ne işine yarayacağını bilmeleri gerekmektedir. Bu konuda bir katılımcı şöyle görüş belirtmiştir: *“Sosyal bilgiler dersinde coğrafya konuları işlenirken günlük hayattan kopmamalı ve daimi olarak ders günlük hayatla ilişkilendirilmelidir. Sosyal bilgiler dersi gerçek yaşamın içinden gelir ve gerçek yaşamı anlatır. Bu sayede hem konu amacına ulaşmış olur hem de öğrenciler üzerinde anlatılan konu daha etkili olarak bilgilerde kalıcılık daha fazla olur (K21)”*. Başka bir

katılımcı ise şöyle görüş belirtmiştir: “Bazı coğrafya konuları öğrencilere kendi hayatlarından uzak gibi görünmekte ve bu konuların öğretiminde biraz daha sıkıntı yaşanmaktadır. Öncelikle coğrafya konuları öğrencinin hayatıyla ilişkilendirilmeli. Günlük hayatında bu tür bilgileri nerede kullandığı ve ileride kullanabileceği anlatılmalıdır. Örneğin koordinatlar konusu işlenirken sinemada yerimizi nasıl kolay bulabildiğimizi, sınıfta bir koordinat sistemi oluşturarak arkadaşlarımızın yerlerinin kolaylıkla tespit edebileceğimiz, navigasyon ve GPRS cihazlarının yer tespiti yaparken bu konudan faydalandığı gibi öğrencinin ilgisini canlı tutacak hayatla ilişkilendirmeler yapılmalıdır (K15)”.

3.2. İkinci Delphi Anketi İle İlgili Bulgular

İDA toplam 50 maddeden oluşmuştur ve 7’li likert tipi ölçek kullanılmıştır. Ölçek üzerinde “1” Tamamen Katılıyorum, “7” Kesinlikle Katılmıyorum düşüncesini ifade etmiştir İDA’nın cevaplanmasında katılımcıların her bir maddenin önem düzeyini ya da her bir maddeye katılma düzeyini 1’den 7’ye kadar sıralı rakamlardan birini yeterlik maddesinin sonundaki parantezin için yazarak belirtmeleri istenmiştir. Katılımcılara gönderilen ikinci tur anketine katılım birinci tur anketine göre daha az olmuştur. Toplamda 29 kişinin katıldığı ikinci tur anketi bir buçuk ay verilen zamanın bitimiyle sonlandırılmıştır. Anket sonucu elde edilen verilerin genişlik değeri maddelerin 40 tanesinde 1,5 ve üzerinde çıkmıştır. Bu farkın az olması görüş birliği olduğunu, yüksek olması ise görüş birliği olmadığını ifade eder (Şahin,2001). 7 madde 1,5 ile 2 arasında bir genişlik değeri almış, 16 madde 2,5 ile 3 arasında bir değer almış, 17 madde ise 3,5 ile 4 arasında bir değer almıştır. Yığılma 2,5 ile 4 değerleri arasında olmuştur. İDA’nın maddelerinin çoğunluğunda katılımcılar arası görüş birliği sağlanamamış, anket üçüncü kez katılımcı gruba gönderilmiştir. Uzlaşma sağlanan maddeler ise frekans değeri yüksek çıkan materyal kullanımı, gezi gözlem vb. gibi kavramları içeren maddelerdir (Tablo 4.).

Tablo 4. İDA Uzlaşma Sağlanan Maddeler

Maddeler	Ç1	Md	Ç3	R
1 Gezi gözlem metodunun yararlı olduğunu düşünüyorum	1	1	2	1
2 Derslerde öğrencinin daha fazla aktif olması bilgiyi keşfetmesi gerektiğini düşünüyorum	2	3	3	1
3 Sürdürülebilir çevre eğitimi konusunda öğrencilerde farkındalık yaratmak için sorumluluk verilmesi gerektiğini düşünüyorum	2	3	3	1
4 Geleceğe yönelik ihtiyaç analizi yapılması programın buna göre şekillenmesi gerektiğini	2	3	3	1
5 Derslerde grup çalışmalarının yetersiz olduğunu düşünüyorum	2	3	3	1
6 Öğrenilen her kazanımla ilgili öğrencilerin örnek vermesi sağlanmalı diye düşünüyorum	1	2	2	1
7 Derslerin yapılandırıcı yaklaşıma göre işlenmediğini düşünüyorum	1	1	2	1
8 Materyal kullanımının yetersiz kaldığını düşünüyorum	1	2	2	1
9 Derslerde insan ile doğa arasındaki dengenin verilmesi gerektiğini düşünüyorum	1	1	2	1
10 Öğretmenlerin güncel gelişmeleri yeterince takip etmediğini düşünüyorum	1	2	2	1

3.2. Üçüncü Delphi Anketi İle İlgili Bulgular

Üçüncü tur anketinden elde edilen bulgular incelendiğinde toplamda 28 maddede katılımcılar arasında uzlaşma sağlandığı görülmüştür. Bu sayı ikinci tur anketinde 10'dur. ÜDA'da katılımcıların maddelerin çoğunluğunda uzlaşmış olması yapılan çalışmanın sonuçlandırılması için yeterli görüşmüştür (Tablo 5.). Genişlik değeri (R) 1 ve altında bulunan maddeler uzlaşmanın sağlandığı maddeler olarak kabul edilmiştir (Şahin, 2001).

Tablo 5. ÜDA Uzlaşma Sağlanan Maddeler

Maddeler	Ç1	Md	Ç3	R
1 Gezi gözlem metodunun yararlı olduğunu düşünüyorum	1	1	1	0
2 Öğrencilerin ülkesini ve Dünya'yı ilgilendiren sorunlara duyarlı olması gerektiğini düşünüyorum	1	1	1	0
3 Sınıf ve okul bahçesi materyal olarak kullanılmalı (Matematik konumda fayanslardan yararlanma vs.) diye düşünüyorum	1	1,5	2	1
4 Doğanın sevdirmesi bunun için doğanın işlevlerinin basit şekilde anlatılması gerektiğini düşünüyorum	1	1	1	0
5 Kullanılan yöntem ve tekniklerin yetersiz kaldığını düşünüyorum	1	1	1	0
6 Öğrencilerin araştırma, sorgulama ve merak duygularının yeterince geliştirilemediğini düşünüyorum	1	2	2	1
7 Derslerin sınavlara yönelik işlendiğini düşünüyorum	1	2	2	1
8 Öğrencilere test tekniklerinin öğretilmesi gerektiğini düşünüyorum	1	1	2	1
9 Ünite sonu değerlendirmelerinin eksik kaldığını düşünüyorum	1	1	1	0
10 Hayal gücünü zorlayan Dünya'nın şekli, Coğrafi Konum gibi konuların lisede verilmesi gerektiğini düşünüyorum	1	1	2	1
11 Dünyadaki coğrafya programları incelenmeli ve müfredat ona göre şekillenmeli diye düşünüyorum	1	1	1	0
12 Okullarda sosyal bilgiler laboratuvarlarının kurulması gerektiğini düşünüyorum	1	1	1	0
13 Müfredat 'ta bulunan coğrafya konularının yetersiz kaldığını düşünüyorum	1	1	1	0
14 Konuların bazılarının öğrenci düzeyine uygun olmadığını düşünüyorum	1	1	1	0
15 Bilgilerin kolaydan zora olması gerektiğini düşünüyorum	1	1	2	1
16 Derslerde görselliğe daha fazla önem verilmesi gerektiğini düşünüyorum	1	1	1	0
17 Kitaplarda harita ve görsellerin daha fazla olması gerektiğini düşünüyorum	1	1	1	0
18 Uygulama ve yerinde gözlem ile anlaşılabilen konuların ezbere dayalı işlenmemesi gerektiğini düşünüyorum	1	1,5	2	1
19 Öğrenilen her kazanımla ilgili öğrencilerin örnek vermesi sağlanmalı diye düşünüyorum	1	1	1	0
20 Derslerin yapılandırmacı yaklaşıma göre işlenmediğini düşünüyorum	1	1	1	0
21 Materyal kullanımının yetersiz kaldığını düşünüyorum	1	1	1	0
22 Sürdürülebilir çevre, doğal kaynakların kullanımı ve tasarruflu olmak gibi değerlerin daha fazla verilmesi gerektiğini	1	1	1,5	0,5

	düşünüyorum				
23	Coğrafya eğitimi demenin doğal ortamla iç içe bir yaşam demek olduğunu düşünüyorum	1	1	2	1
24	Yeryüzünün coğrafyanın en büyük laboratuvarı olduğunu düşünüyorum	1	1	2	1
25	Coğrafyanın sadece yer, başkent bilmek değil; başkent olmasında etkili olan doğal ve beşeri etkenlerin öğrenildiği bir ders olması gerektiğini düşünüyorum	1	1	2	1
26	Derslerde insan ile doğa arasındaki dengenin verilmesi gerektiğini düşünüyorum	1	1	2	1
27	Öğretmenlerin güncel gelişmeleri yeterince takip etmediğini düşünüyorum	1	1	2	1
28	Üniversitelerde coğrafyanın istatistikî bilgileri yerine uygulamalı eğitimlere yer verilmeli diye düşünüyorum	1	1	2	1

Üçüncü tur anketinde bazı maddelerde uzlaşma sağlanamamıştır. Katılımcıların mesleki deneyimi, uzmanlık alanları, yaş ve cinsiyetleri gibi faktörler bu durumda etkili olmuştur. ÜDA verilerine göre katılımcılar arasında uzlaşma sağlanamayan 22 madde bulunmaktadır (Tablo 6.). Bu maddelerin genişlik değeri 2 ile 3 arasında yığılma göstermiştir. Bazı maddeler ise uç noktalarda yer almaktadır. Derslerde tartışma ortamı yaratılması gerektiği ile ilgili maddede katılımcılar çok farklı görüşlere sahiptir (R:4,5). Katılımcıların uzlaşma sağlamaya uzak olduğu bir diğer madde coğrafya eğitimcilerinin alan bilgisi konusunda yetersiz olduğudur (R:4). Bu madde ile ilgili katılımcılar farklı görüşler belirtmiştir. Benzer diğer madde öğrencilerin sınıf dışında araştırma yapacakları ortamın olmadığı düşüncesidir (R:4).

Tablo 6. ÜDA Uzlaşma Sağlanamayan Maddeler

Maddeler	Ç1	Md	Ç3	R
1 Derslerin yakından uzağa ilkesine göre işlenmesi gerektiğini düşünüyorum	1	2	3	2
2 Derslerde öğrencinin daha fazla aktif olması bilgiyi keşfetmesi gerektiğini düşünüyorum	1,5	2,5	4	2,5
3 Sürdürülebilir çevre eğitimi konusunda öğrencilerde farkındalık yaratmak için sorumluluk verilmesi gerektiğini düşünüyorum.	1	2	4	3
4 Konuların somutlaştırılmasında yetersiz kalındığını düşünüyorum	1	2	3	2
5 Derslerin işlenişinde diğer disiplinlerle yeterince ilişki kurulmadığını düşünüyorum	1	2	3	2
6 Sınavların sadece bilme-bilmeme durumunu ölçtüğü için sınavlardan sonra konunun unutulduğunu düşünüyorum	1	2	4	3
7 Geleceğe yönelik ihtiyaç analizi yapılması programın buna göre şekillenmesi gerektiğini düşünüyorum	2	3	4	2
8 Derslerde tartışma ortamı yaratılmalı diye düşünüyorum	1,5	6	6	4,5
9 Öğrencilerin problem çözme becerisini yeterince kazanamadıklarını düşünüyorum	1	1	2,5	1,5
10 Öğrencilerin öğrendiklerini günlük hayata yeterince uyarlayamadıklarını düşünüyorum	2	4,5	6	4

11	Öğrencilerin sınıf dışında araştırma yapacakları ortam olmadığını düşünüyorum.	1	2,5	4	3
12	Derslerde grup çalışmalarının yetersiz olduğunu düşünüyorum	1,5	2	3	1,5
13	Konuların nedensellik, dağılım ve bağlantı ilkesine uygun işlenmesi gerektiğini düşünüyorum.	1	1	2,5	1,5
14	Derslerde insan olarak yaptıklarımız ile doğaya verdiğimiz zararın anlatılması gerektiğini düşünüyorum	1	2	3	2
15	Öğretmenlerin bilgi düzeyinin yeterli düzeyde olmadığını düşünüyorum	1	2	3	2
16	Öğretmenlerin tahtaya yaptığı çizimler işlevsel olmalı gerekirse bu konuda hizmet içi eğitim verilmeli diye düşünüyorum	1	2	3	2
17	Akademisyenlerin kendilerini yeteri kadar geliştirmediğini düşünüyorum	1,5	3	3,5	2
18	Coğrafya alan uzmanlarının eğitim bilimleri konusunda yeterli olmadığını düşünüyorum	1	2	4	3
19	Coğrafya eğitimcilerinin alan bilgisi konusunda yetersiz olduğunu düşünüyorum	2	4	6	4
20	Coğrafya eğitimi konusunda akademisyen sayısının yetersiz olduğunu düşünüyorum	1	2	3,5	2,5
21	Beşeri coğrafya uzmanının da fiziki coğrafya konusunda yetersiz kaldığını düşünüyorum	1	2	3,5	2,5
22	Fiziki coğrafya uzmanının beşeri coğrafya konusunda yetersiz kaldığını düşünüyorum	1	2	4	3

ÜDA'dan elde edilen verilere göre katılımcılar bazı konuların öğrenci düzeyine uygun olmadığını düşünmektedir (\bar{x} :1,09). Katılımcılara göre ders kitaplarında bulunan harita ve görseller de yeterli değildir (\bar{x} :1,13). Sosyal bilgiler programı ve ders kitapları öğrenci hazırlanışına uygun olacak şekilde düzenlenmelidir. Katılımcıların belirttiği bir diğer görüş öğrencilerin ülkesini ve dünyayı ilgilendiren sorunlara duyarlı olması gerektiğidir (\bar{x} :1,13).

Katılımcılar İDA'da bazı maddelere verdikleri cevaplarda ÜDA'da değişiklik yapmışlardır. İlk olarak "hayal gücünü zorlayan Dünya'nın şekli, coğrafi konum gibi konuların lisede verilmesi gerektiğini düşünüyorum" maddesinde katılımcıların büyük kısmı üçüncü tur delphi anketinde ikinci ankettekinden farklı bir yanıt vermiştir (İDA \bar{x} -ÜDA \bar{x} :3,11). İkinci önemli değişiklik "konuların bazılarının öğrenci düzeyine uygun olmadığını düşünüyorum" maddesine olmuştur (İDA \bar{x} -ÜDA \bar{x} :2,28). İDA'da uzlaşma sağlanamayan bazı maddeler ile ilgili ÜDA'da uzlaşma sağlanmıştır. Bunun nedeni ÜDA'da her bir katılımcının tüm maddeler ile ilgili bütün katılımcıların görüşlerini görebiliyor olmasıdır. İDA'da uzlaşma sağlanamayan 18 maddede ÜDA'da uzlaşma sağlanmıştır.

İDA ve ÜDA'ya verilen cevaplar incelendiğinde 26 maddede aritmetik ortalamalar arası genişlik değeri "1" ve üzeri bulunmuştur. Bu durum bize katılımcıların çoğunluğunun ölçek üzerindeki belirlenen seçeneklerde tamamen katılıyorum yönünde en az bir seçenek ilerlediğini göstermektedir (Tablo 7.).

Tablo 7. ÜDA'ya Verilen Cevapların Ortalamaları

Boyutlar Alt Boyutlar	Maddeler	Md.	\bar{x}	R	ÜDA- İDA(\bar{x})
--------------------------	----------	-----	-----------	---	--------------------------

<i>I.Boyut</i>	<i>Coğrafya Öğretimine Yönelik Görüşler</i>					
Öğrenme Öğretme Süreci	1	Gezi gözlem metodunun yararlı olduğunu düşünüyorum	1	1,22	0	1,02
	2	Derslerin yakından uzağa ilkesine göre işlenmesi gerektiğini düşünüyorum	2	2,4	2	0,22
	3	Derslerde öğrencinin daha fazla aktif olması bilgiyi keşfetmesi gerektiğini düşünüyorum	2,5	2,81	2,5	-0,33
	4	Öğrencilerin ülkesini ve dünyayı ilgilendiren sorunlara duyarlı olması gerektiğini düşünüyorum	1	1,13	0	1,31
	5	Sürdürülebilir çevre eğitimi konusunda öğrencilerde farkındalık yaratmak için sorumluluk verilmesi gerektiğini düşünüyorum	2	2,45	3	0,1
	6	Sınıf ve okul bahçesi materyal olarak kullanılmalı (matematik konumda fayanslardan yararlanma vs.) diye düşünüyorum	1,5	1,86	1	0,51
	7	Doğanın sevdirmesi bunun için doğanın işlevlerinin basit şekilde anlatılması gerektiğini düşünüyorum	1	1,40	0	1,35
	8	Kullanılan yöntem ve tekniklerin yetersiz kaldığını düşünüyorum	1	1,22	0	1,95
	9	Konuların somutlaştırılmasında yetersiz kalındığını düşünüyorum	2	2,09	2	0,87
	10	Öğrencilerin araştırma, sorgulama ve merak duygularının yeterince geliştirilemediğini düşünüyorum	2	1,90	1	1,37
	11	Derslerin işlenişinde diğer disiplinlerle yeterince ilişki kurulmadığını düşünüyorum	2	2,31	2	0,72
Ölçme ve Değerlendirme	1	Derslerin sınavlara yönelik işlendiğini düşünüyorum	2	2,00	1	0,72
	2	Öğrencilere test tekniklerinin öğretilmesi gerektiğini düşünüyorum	1	1,54	1	1,71
	3	Sınavların sadece bilme-bilmeme durumunu ölçtüğü için sınavlardan sonra konunun unutulduğunu düşünüyorum	2	2,68	3	0,67
	4	Ünite sonu değerlendirmelerinin eksik kaldığını düşünüyorum	1	1,36	0	1,67
<i>II.Boyut</i>	<i>Sosyal Bilgiler Öğretiminde Coğrafyaya Yönelik Görüşler</i>					
Öğretim Programı	1	Geleceğe yönelik ihtiyaç analizi yapılması programın buna göre şekillenmesi gerektiğini düşünüyorum	3	2,90	2	-0,39
	2	Hayal gücünü zorlayan Dünya'nın şekli, coğrafi konum gibi konuların lisede verilmesi gerektiğini düşünüyorum	1	1,54	1	3,11
	3	Dünyadaki coğrafya programları incelenmeli	1	1,22	0	1,45

		ve müfredat ona göre şekillenmeli diye düşünüyorum					
	4	Okullarda sosyal bilgiler laboratuvarlarının kurulması gerektiğini düşünüyorum	1	1,18	0	1,5	
	5	Müfredatta bulunan coğrafya konularının yetersiz kaldığını düşünüyorum	1	1,22	0	1,57	
	6	Konuların bazılarının öğrenci düzeyine uygun olmadığını düşünüyorum	1	1,09	0	2,28	
Öğrenme Öğretme Süreci	1	Derslerde tartışma ortamı yaratılmalı diye düşünüyorum	6	4,45	4,5	-1,87	
	2	Öğrencilerin problem çözme becerisini yeterince kazanamadıklarını düşünüyorum	1	1,72	1,5	1,49	
	3	Öğrencilerin öğrendiklerini günlük hayata yeterince uyarlayamadıklarını düşünüyorum	4,5	3,95	4	-1,13	
	4	Öğrencilerin sınıf dışında araştırma yapacakları ortam olmadığını düşünüyorum	2,5	3,09	3	0,87	
	5	Derslerde grup çalışmalarının yetersiz olduğunu düşünüyorum	2	2,9	1,5	0,94	
Ders Kitabı	1	Bilgilerin kolaydan zora olması gerektiğini düşünüyorum	1	1,45	1	0,95	
	2	Derslerde görselliğe daha fazla önem verilmesi gerektiğini düşünüyorum	1	1,31	0	1,03	
	3	Kitaplarda harita ve görsellerin daha fazla olması gerektiğini düşünüyorum	1	1,13	0	1,65	
III. Boyut		Coğrafya Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Görüşler					
Öğrenme Öğretme Süreci	1	Uygulama ve yerinde gözlem ile anlaşılabilen konuların ezbere dayalı işlenmemesi gerektiğini düşünüyorum	1,5	1,90	1	0,56	
	2	Öğrenilen her kazanımla ilgili öğrencilerin örnek vermesi sağlanmalı diye düşünüyorum	1	1,18	0	1,33	
	3	Derslerin yapılandırmacı yaklaşıma göre işlenmediğini düşünüyorum	1	1,18	0	1,78	
	4	Materyal kullanımının yetersiz kaldığını düşünüyorum	1	1,22	0	1,84	
	5	Sürdürülebilir çevre, doğal kaynakların kullanımı ve tasarruflu olmak gibi değerlerin daha fazla verilmesi gerektiğini düşünüyorum	1	1,45	0,5	1,37	
Coğrafyaya Bakış Açısı	1	Coğrafya eğitimi demenin doğal ortamlarla iç içe bir yaşam demek olduğunu düşünüyorum	1	1,36	1	1,53	
	2	Yeryüzünün coğrafyanın en büyük laboratuvarı olduğunu düşünüyorum	1	1,45	1	0,99	
	3	Coğrafyanın sadece yer, başkent bilmek değil; başkent olmasında etkili olan doğal ve beşeri etkenlerin öğrenildiği bir ders olması gerektiğini düşünüyorum	1	1,40	1	0,8	
	4	Konuların nedensellik, dağılım ve bağlantı ilkesine uygun işlenmesi gerektiğini düşünüyorum	1	1,63	1,5	0,81	
	5	Derslerde insan olarak yaptıklarımız ile	2	2,09	2	1,22	

		doğaya verdiğimiz zararın anlatılması gerektiğini düşünüyorum					
	6	Derslerde insan ile doğa arasındaki dengenin verilmesi gerektiğini düşünüyorum	1	1,31	1	1,10	
Öğretmen Eğitimi	1	Öğretmenlerin güncel gelişmeleri yeterince takip etmediğini düşünüyorum	1	1,31	1	1,75	
	2	Öğretmenlerin bilgi düzeyinin yeterli düzeyde olmadığını düşünüyorum	2	2,63	2	-0,05	
	3	Öğretmenlerin tahtaya yaptığı çizimler işlevsel olmalı gerekirse bu konuda hizmet içi eğitim verilmeli diye düşünüyorum	2	2,27	2	1,58	
Akademisyen Durumu	1	Akademisyenlerin kendilerini yeteri kadar geliştirmediklerini düşünüyorum	3	2,81	2	0,26	
	2	Coğrafya alan uzmanlarının eğitim bilimleri konusunda yeterli olmadığını düşünüyorum	2	2,54	3	1,06	
	3	Coğrafya eğitimcilerinin alan bilgisi konusunda yetersiz olduğunu düşünüyorum	4	3,88	4	0,46	
	4	Coğrafya eğitimi konusunda akademisyen sayısının yetersiz olduğunu düşünüyorum	2	2,22	2,5	1,33	
	5	Üniversitelerde coğrafyanın istatistik bilgileri yerine uygulamalı eğitimlere yer verilmeli diye düşünüyorum	1	1,90	1	0,99	
	6	Beşeri coğrafya uzmanının da fiziki coğrafya konusunda yetersiz kaldığını düşünüyorum	2	2,36	2,5	1,22	
	7	Fiziki coğrafya uzmanının beşeri coğrafya konusunda yetersiz kaldığını düşünüyorum	2	2,72	3,0	0,9	

4.TARTIŞMA, SONUÇVE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmada elde edilen sonuçlara, bu sonuçlar dâhilinde diğer araştırmalar ile karşılaştırılarak yapılan tartışmaya ve elde edilen sonuçlardan hareketle oluşturulan önerilere yer verilmiştir.

4.1. TARTIŞMA

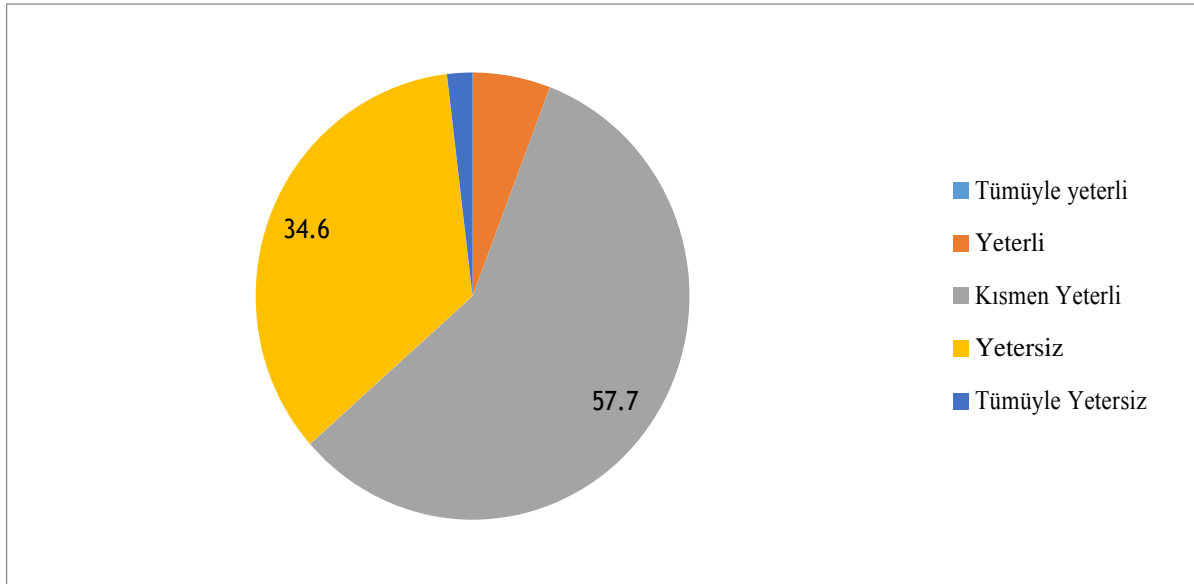
Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri ve sosyal bilgiler eğitimcilerinin büyük çoğunluğu Türkiye’de coğrafya eğitimini kısmen yeterli ve yetersiz bulmaktadır (%92,3). Türkiye’de coğrafya öğretimini kısmen yeterli ve yetersiz bulmalarının ilk nedeni gezi-gözlem tekniğinin yeterince kullanılmaması olarak belirtilmiştir. Bu bulguyu destekleyen araştırmalar mevcuttur (Efe, 1996; Dikbaş, 2002; Akınoğlu, 2005; Tomal,2009; Karakök, 2011). Alanyazın incelendiğinde coğrafya eğitiminin okul dışına çıkarılması ile öğrencilerin ilgi ve öğrenim durumlarının arttığı (Braun ve Dierkes, 2017) ve öğrencilerin ülke sevgilerine de katkı sağladığı (Wu, 2007; Yuan, 2011; İbret, Aydın ve Turgut, 2018) sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların coğrafya eğitimini kısmen yeterli ve yetersiz bulmasının ikinci nedeni; derslerde gerekli olan görsel ve işitsel materyallerin kullanılmaması olarak belirtilmiştir. Bu bulguyu destekleyen araştırmalar vardır. (Efe, 1996; Kayalı, 2000; Meydan, 2001; Üçışık, Ünlü, Özey, 2002; Dikbaş, 2002; Akınoğlu, 2005; Demiralp, 2007; Wu, 2007; Özşahin, 2009; Avşar, 2010; Akengin ve İbrahimoglu, 2010; Kaya ve Aydın, 2011).

Katılımcıların belirttiği üçüncü neden; derslerde öğrenilen bilgilerin günlük hayattan kopuk olması, yakından uzağa ilkesinin yeterince dikkate alınmamasıdır. Bu bulguyu destekleyen araştırmalar mevcuttur (Akınoğlu ve Bakır, 2003; Tomal, 2009). Katılımcıların belirttiği dördüncü neden; öğrencileri ezberle yöneltecek şekilde eğitim verilmesi olarak belirlenmiştir. Bu bulguya benzer araştırma sonuçları vardır (Akınoğlu ve Bakır, 2003; Akınoğlu, 2005; Kızılçaoğlu, 2006). Katılımcıların belirttiği beşinci neden; Türkiye’deki coğrafya programının uluslararası boyuttan kopuk olması olarak belirtilmiştir. Bu bulguyu destekleyen araştırmalar vardır (Akınoğlu ve Bakır, 2003; Engin vd, 2003). Katılımcıların belirttiği altıncı neden, kullanılan yöntem ve tekniklerin yetersiz olmasıdır. Aykaç (2007)’a göre; öğrencinin, yalnızca, yazılı-sözlü değerlendirmelerle değil, süreç içerisinde değişik ölçme teknikleri ile gözlenmesi gerektiği ancak öğretmenlerin yöntem ve teknikler açısından yeterli olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Katılımcılara ikinci açık uçlu soru da “Ortaokul sosyal bilgiler dersinde sosyal bilgilerin mantığına uygun şekilde coğrafya konularını öğretirken, dikkat edilmesi gereken en önemli 5 nokta sizce nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu ikinci soruya verilen cevaplar yukarıda belirtilen sorunlarla büyük oranda örtüşmektedir.

4.2. SONUÇ

Birinci tur anketinde katılımcılara “Türkiye’de coğrafya eğitimini hangi düzeyde değerlendiriyorsunuz” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılar en fazla kısmen yeterli gördüklerini belirtmiştir (%57,7). İkinci en fazla belirtilen cevap ise yetersiz olduğudur (%34,6). Tümüyle yeterli olduğunu belirten çıkmamıştır. Bu bulgular doğrultusunda Türkiye’de coğrafya eğitimi kısmen yeterli ya da yetersiz görülmektedir (Grafik 1.).

Grafik 1. Türkiye’de Coğrafya Eğitimini Hangi Düzeyde Değerlendiriyorsunuz Sorusuna Verilen Cevaplar

Katılımcıların birinci açık uçlu soruya verdikleri cevaplara göre yeterli ve kısmen yeterli görenler ile yetersiz ve tümüyle yetersiz görenler ayrı ayrı tablolaraştırılarak incelenmiştir. Türkiye’de coğrafya eğitimini yeterli ya da kısmen yeterli görenlerin böyle düşünmesinin başlıca nedeni gezi gözlem tekniğinin yeterince kullanılmamasıdır. İkinci en fazla belirtilen nedeni ise derslerde yeterli kadar materyal kullanılmamasıdır. Türkiye’de coğrafya eğitimini yetersiz ya da tümüyle yetersiz bulan katılımcıların böyle düşünme

nedenlerinin başında öğrenci merkezli eğitim verilmemesi gelmektedir. İkinci başlıca nedeni derslerin günlük hayata uyarlanamamasıdır.

Araştırmanın ikinci tur anketinde 40 madde de uzlaşma sağlanamamıştır. Bunun nedenleri arasında 7'li likert tipi ölçek kullanılması, katılımcıların farklı sosyokültürel yaşantılara sahip olması, bazı soruların farklı yorumlanması gelmektedir. ÜDA'da ise bu sayı 22 maddeye düşürülmüştür. Böyle bir fark oluşmasının başlıca nedeni katılımcının ÜDA'da diğer katılımcıların verdikleri cevapları görebilmesidir. İDA'da uzlaşma sağlanamayan maddeler içinde 13 tanesi 1.5 ile 2.5 arası bir genişlik değerine, 27 tanesi ise 3 ile 4 arası bir genişlik değerine sahiptir. Genişlik (R) cevapların üçüncü çeyrek (Ç3) değeri ile birinci çeyrek (Ç1) değeri arasındaki farktır ($R=Ç3-Ç1$). Bu farkın yüksek olması görüş birliği olmadığını ifade eder (Şahin, 2001). Üçüncü tur anketinde toplamda 28 maddede katılımcılar arasında uzlaşma sağlanmıştır. Bu durum çalışmanın sonuçlandırılması için yeterli görüşmüştür.

4.3. ÖNERİLER

4.3.1. Coğrafya Öğretimi İle İlgili Öneriler

1. Sosyal bilgiler programındaki coğrafya konularının öğretiminde çağdaş öğretim yöntemleri süre ve imkan oldukça kullanılmalıdır.
2. Okulun olanakları dahilinde alan gezileri yapılmalıdır.
3. Ders yılı başında okulda bulunmayan materyaller temin edilmelidir
4. İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesinde materyal havuzları oluşturulmalıdır.
5. MEB, sınavlar ve müfettişler vasıtası ile öğretmenleri daha fazla denetlemelidir
6. Öğretmenler derslerde tahtada yaptıkları çizimleri geliştirebilmeleri için hizmet içi eğitime tabii tutulmalıdır
7. Öğretmenler, öğrencilerin hazırbulunuşluğuna ve işlenen konuya göre en uygun yöntem ve tekniği kullanmalıdır.
8. Akademisyenler öğretmen adaylarına deneyim kazandırmak için mümkün olduğunca alan gezileri yapmalıdırlar.

4.3.2. Araştırmacılara Öneriler

1. Aynı yöntemi kullanacak araştırmacılar sabit bir grup belirlemeli ve bu gruba tüm turlara katılmaları karşılığında belli bir ücret ödemelidir.
2. Araştırmacılar turlar arası zamanı fazla esnetmemelidir.
3. Ortaöğretim coğrafya öğretimi ile ilgili benzer çalışmalar yapılabilir
4. Öğretmen adayları ve öğrencilerde dahil edilerek çalışma alanı genişletilebilir.

KAYNAKÇA

- Akengin, H. ve İbrahimoglu, Z. (2010). *Sosyal bilgiler Dersinde Karikatür Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Derse İlişkin Görüşlerine Etkisi*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 29 (2),1-19.
- Akınoğlu, O. Bakır, S.A. (2003). *İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafya Konularını Öğrenmeleriyle İlgili Durum Analizi*. Marmara Coğrafya Dergisi, 8,83-106.
- Akınoğlu, O. (2005). *Türkiye’de Uygulanan Ve Değişen Eğitim Programlarının Psikolojik Temelleri*. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, 22, 31- 46.
- Avşar, S. (2010). *İlköğretim İkinci Kademe Sosyal bilgiler Derslerinde Coğrafya Konularının Öğretiminde Materyal Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aykaç, N. (2007). *İlköğretimsosyal Bilgiler Dersi Eğitim-Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri*. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 6(22), 46-73.
- Barth J.L. & Demirtaş A. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi / Kaynak Üniteler*. Ankara: YÖK / Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi: Teknikler Ve Örnek Çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Braun, T. and Dierkes, P. (2017). Connecting students to nature – how intensity of nature experience and student age influence the success of outdoor education programs, *Environmental Education Research*, 23(7), 937-949.
- Büyüköztürk, Ş. Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (12. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Demiralp, N. (2007). *Coğrafya Eğitiminde Materyaller Ve 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı*. Kastamonu Eğitim Dergisi, 15(1), 373-384.
- Demirkaya H. Karacan H. (2016). *Ortaokul 6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersindeki Bazı Coğrafi Kavramları Anlama Düzeyleri ve Kavram Yanılgıları*. *International Journal of Field Education*, 2(2), 38-57.
- Dikbaş, E. (2002). *Sosyal bilgiler Dersinde Türkiye Coğrafyasının Öğretimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Efe, R.(1996). *Coğrafya Da Yeni Yaklaşımlar, Coğrafya Eğitimde Çağdaş Metod Ve Teknikler*. M.Ü. Coğrafya Dergisi, 1, 135-149.
- Gençtürk, E. Akbaş, Y. (2013). *Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Coğrafya Alan Standartlarının Belirlenmesi: Delphi Tekniği Uygulaması*. GEFAD, 33(2), 335-353.
- İbret, Ü. Aydın, F. & Turgut, T. (2018). *Coğrafya Eğitiminin Birey Yetiştirmedeki Rolü*. *International Journal of Geography and Geography Education*, 38, 1-19.

- Karakök, H. (2011). *Fiziki Coğrafya Konuları Öğretiminde Arazi Gezisinin Öğretmen Adaylarının Başarı Düzeylerine Etkisi Ve Fiziki Coğrafya Kavramlarının Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kayalı, H. (2000). *İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Dersi Coğrafya Konularının Öğretiminde Başarıyı Etkileyen Faktörler*. M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, 12, 183-194.
- Kaya, H. ve Aydın, F. (2011). “*Sosyal Bilgiler Dersindeki Coğrafya Konularının Öğretiminde Akıllı Tahta Uygulamalarına İlişkin Öğrenci Görüşleri*”. Zeitschrift Für Die Welt Der Türken 3, 179-189.
- Kızılçaoğlu, A. (2006). *İlköğretimin Birinci Kademesinde Coğrafya Eğitimi Ve Öğretimi*. Marmara Coğrafya Dergisi, 14, 81-106.
- Kocdar, S., Aydın, S. (2013). *Açık Ve Uzaktan Öğrenme Araştırmalarında Delfi Tekniğinin Kullanımı*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(3), 31-44.
- Meydan, A. (2001). *İlköğretim Birinci Kademe Sosyal bilgiler Öğretimi Coğrafya Ünitelerinin İşlenişinde Laboratuvar Ve Görsel-İşitsel Materyal Kullanımının Öğrencilerin Niteliksel Gelişimine Etkisinin Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özşahin, E. (2009). *Karikatürlerle Coğrafya Öğretimi*. Marmara Coğrafya Dergisi, 20, 101-121.
- Sekin, S. Unlu, Y.M. (2002). *Coğrafya Dersinin Temel Öğretim Sorunları*. Marmara Coğrafya Dergisi, 5, 43-53.
- Şahin, A. E. (2001). *Eğitim Araştırmalarında Delphi Tekniği Ve Kullanımı*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20, 215-220.
- Şimşek H. ve Yıldırım A.(2004). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (4.Baskı) Ankara, Seçkin Yayıncılık,
- Tomal, N. (2009). *Coğrafya Derslerinde Edinilen Bilgilerin Günlük Hayatta Kullanılma Durumları*. Kastamonu Eğitim Dergisi, 17(1), 229-240.
- Üçışık, S. Ünlü, M. Özey, R. (2002). *Coğrafya Eğitim Ve Öğretiminde Fotoğrafların Önemi*. Marmara Coğrafya Dergisi, 5, 1-8.
- Wu, Y.Y. (2007). *Development & Research Of Courseresources On Local Geography İn Licounty*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hunan Normal University, China.
- Yuan, L.Y. (2011). *Study Of Localgeographicaleducation İn Middleschool- Takezhenjiangcity As A Example*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Shandong Normal University, China.